

Papini en de duivel, rood ingebonden

SPOKEN IN DE PEEL

5 Er gingen de afgelopen week geruchten dat het spookt in de Limburgse Peel, met name
in de omgeving van Helenaveen. Er was sprake van akelige geluiden en van zonder
aanwijsbaar doel in het rond vliegende stenen, rotte appels en zelfs tomaten. Ik heb
mij naar de bedreigde plek gespoed en bevonden dat de inwoners aldaar ten aanzien van
deze verschijnselen de gebruikelijke houding van ietwat vreesachtig ongeloof
10 aannemen. Er is echter één man, die volhardt in een onwankelbaar geloof: het spookt
niet alleen in de Peel, de duivel gaat er te keer "dat het niet mooi meer is". Dat is
de heer Leo Kluijtmans. Hij woont op de "Hoeve het Volkmeer", aan de Grashoek, een
onherbergzaam oord dat inderdaad een lustoord moet zijn in de ogen van spoken, die
gevoel hebben voor natuurschoon.

15 De heer Kluijtmans is oudheidkundige en 56 jaar oud. Hij heeft zes kinderen van vier
tot achttien jaar en zijn fruitkwekersbedrijf, dat hij hoofdzakelijk laat beheren
door zijn personeel, moet ongeveer twee ton waard zijn. Hij is niet rijk, maar hij
kan zich in zoverre redden, dat hij genoeg tijd overhoudt voor zijn oudheidkundige
hobby.

20 Als ik in zijn woonkamer binnen kom zie ik op een penantkastje een boek liegen: "Papini. De
duivel". Dat blijkt bij nader inzien dus niet helemaal zonder betekenis te zijn. De heer
Kluijtmans vorst al van zijn twaalfde jaar af. Hij kon dat doen omdat hij "de levensstrijd
niet behoefde te voeren." Zijn vader immers, turfgraver van afkomst, had zich opgewerkt tot
beheerder van de beste hoeve van de streek. En zijn vorsen begon toen hij, als jongen, bij
25 enig ophogingswerk naar aanleiding van het bouwen van een noodkerkje, wat scherven in het zand
ontdekte. Hij ging daaromtrent zijn licht opsteken bij de onderwijzer. En deze zei: "Dat zijn
resten van urnen". Later vond de heer Kluijtmans ook héle urnen.

30 Een klein stukje oudheidkundige historie. In 1910 werden in de omgeving van Helenaveen
overblijfselen gevonden van een Romeins officier. Een gouden helm – die tot op de dag van
heden ergens in een museum is te bezichtigen – een zilveren spoor, een wijnvaatje van twee à
drie liter inhoud, een hoefijzer en wat manden met leer. De heer Kluijtmans had zich al lang
in het hoofd gezet dat geval nog eens op te lossen. Hij moest daarmee echter jarenlang
wachten. In 1959 brak er op genoemde plek – die hij van zijn vader wist – een wekenlang
35 durende brand uit. Het tot dan toe vrijwel ontoegankelijk gebied werd daarmee voor mensen
ontsloten. Maar het duurde toch tot 1960 vóór de heer Kluijtmans het durfde te betreden. Op
een zondag na de Mis waagde hij echter het avontuur en toen deed hij dan ook een
verbazingwekkende ontdekking: hij vond een curieuze maansteen. Op de plek dus, waarop ook de
helm van die Romein destijds was gevonden.

40 Van dat moment af stond het voor de heer Kluijtmans vast: met deze maansteen was die
Romein vermoord. En die Romein was geen krijgsman geweest, maar een
geloofsverkondiger, een martelaar.

"Hoe weet u dat?"

"Dat," antwoordt de heer Kluijtmans, "ligt in het magische vlak."

45 Het magische vlak. De heer Kluijtmans laat mij een soort enquête-formulier zien van
de "Centrale Commissie voor onderzoek van het Nederlandse volkseigen van de
Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, afdeling Volkskunde". Kent u
verhalen over (ik doe slechts een kleine greep uit de riante bloemlezing): "Een stem
uit het water", "Wisselkinderen", "Wisselheksen", "Spinnend kaboutervrouwetje", "Witte
50 wieven", "Hunnen", "Valse landmeters", "Derk met de beer", "Heemanneke Ossaert",
"Ziekte als wolkje", "Spookbegravenis", "Gewijde kogels", "Mensen die turven kunnen
laten marcheren", "Schaapherders die hun schapen kunnen veranderen in hooioppers of
iets dergelijks", "Muziek in de lucht", "Mensen die van de weg werden getrokken".
Van dat laatste verschijnsel weet de heer Kluijtmans alles. Hij heeft het zélf
55 meegemaakt. Hoe?

De heer Kluijtmans moet vóór in de twintig zijn geweest toen hij op een zondagmiddag
al fietsend van les terugkwam. Van les, want hij speelde destijds accordeon in een
amateur-jazzband. Op een kruispunt gekomen werd hij door een inzichtbare kracht
tegengehouden. Hij had het gevoel van te moeten optornen tegen een macht, die hem
60 beval terug te gaan.

Terug naar de Romein echter. De heer Kluijtmans weet niet alleen, dat het een
martelaar-geloofsverkondiger moet zijn geweest. Hij kent zelfs zijn naam. Hoe?

65 "Op een nacht," zegt de heer Kluijtmans, "werd ik om half één benauwd wakker. Ik
dacht: er is iemand in de kamer. Als ik mijn ogen open deed zag ik niets. Als ik ze
dicht had zag ik hem wél. Ik vroeg: "Hoe héét je?" En toen klonk een mooie, klare en
duidelijke stem, die zei: "Basilius". Ik stootte mijn vrouw aan en zei: "Vrouw, ik
weet zijn naam." Mijn vrouw antwoordde toen nog slaperig: "Vertel het mij

morgenochtend maar."

70 De heer Kluijtmans heeft de duivel gezien. Hoe? "Op een zondag in september was ik
onderzoekingen aan het doen in de Peel. Er was daar pas een moord gebeurd. Ik kwam
langs een water en daar stonden op enige afstand van elkaar, drie vissers, met
hengels in de hand. Ik fietste er langs en de één draaide zijn hoofd om en keek mij
aan, zó dat mij een huivering door de leden voer. Een meter of tien verder stond de
75 tweede; hij draaide zich helemaal om en zijn ogen leken nét vuurbollen. De derde had
een roodachtig uiterlijk. Dat was 's middags om half twaalf. Om half zes kwam ik wéér
langs die plek en die vissers stonden er nog. Toen haalde de middelste zijn hengel
uit het water en kwam met zijn uit graniet gehouwen kop op mij af, zonder met de ogen
te knippen. Ik ben voor geen kleintje vervaard en ik keek hem dus ijskoud aan. Hij
80 zei niets, ik zei niets. Zijn ogen puilden uit hun kassen. Toen hij op één meter
afstand van mij was gekomen, weifelde ik. Hij wou me vernietigen. Op hetzelfde moment
was het of hij door een hogere macht werd aangegrepen en hij viel terug tot een
hulpeloze kleinheid, tot niets. Op dat moment ook zag ik op zijn gezicht een glimp
van een goddelijke schoonheid: net was iets teers. iets zeer subtiels."

85 Toen de heer Kluijtmans van die spook-geruchten in de Peel hoorde, wist hij direct
dat zij wáár waren. Er gaan verhalen over honden, die achter fietsers aanzitten. Dat
klópt. "De duivel manifesteert zich graag in een! hond."
De grootmoeder van de heer Kluijtmans was een helderziende. "Van haar is dit
90 overgeleverde verhaal – dat zich omstreeks 1860 moet afspelen – bekend. "Zij was meid
bij een boer. En op een keer ging zij 's avonds om elf uur water halen uit de put.
Juist had zij de emmer van de haak afgepakt en neergezet toen zij dacht: wat zie ik
dáár? Het was een begrafenisstoet in de maneschijn. De haren rezen haar onder de muts
omhoog. Zij zag een vrouw, die haar schort van achteren vastknoopte, achter de stoet
95 aanhollen.
Dagen later was er in het dorp écht een begrafenisstoet. En de grootmoeder herinnerde
zich dat zij die hollende vrouw-in-schort was geweest. De "Afdeling Volkskunde" noemt
dat: "Spookbegravenissen, lijkstatie".

100 Ik rijd met de heer Kluijtmans naar de plek waar hij die fameuze maansteen heeft
gevonden.
"Ik stel één voorwaarde," zegt hij vooraf, "als u iets vindt is het voor mij".
Het kost mij niet de minste moeite die belofte te doen. Nog minder om haar te houden.
Ik vind namelijk bij nader inzien op de aangewezen plek in het geheel niets. Het is
105 een stuk vers omgeploegde aarde.
Als wij te zijnen huize zijn weergekeerd toont de heer Kluijtmans mij nog enige
oudheidkundige vondsten, die er, naar mijn smaak, niet om liegen, en die hij dan ook
in een koffertje heeft opgeborgen. Een merkwaardige pijlpunt en een gek stenen mes.
Hij vertelt er met aanstekelijk enthousiasme over. Papini en de duivel liggen
110 inmiddels nog steeds rood-ingebonden op de kast. Spoken in de Peel.
Hoe het allemaal zit, de heer Kluitmans vorst gewoon, zoals hij dat van zijn twaalfde
jaar af gewend is te doen, verder. Hij vertelt mij trouwens niet zonder
gerechtvaardigde trots dat hij beschikt over een vergunning van de bisschop om op
zondag in de omgeving te graven. De enige beperking, die hem daarbij is opgelegd is
115 dat hij er een "redelijk gebruik" van zal maken.

HERMAN HOFHUIZEN